

בלבבי משכון אבנה

נקודה

מתוך הפרשה

ויצא

כתיב בפרשת ויצא (כט, י) "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל בַּת־לֵבָן אֶחָיו אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשֶׁק אֶת־צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ". ויש להתבונן ולהבין, מדוע נאמרו המלים "אֶחָיו אִמּוֹ" שלש פעמים בפסוק. ועוד יש להשכיל ולדעת; הפסוק מסתיים ב"וַיִּשֶׁק אֶת־צֹאן וגו'", ופסוק שלאחריו מתחיל ב"וַיִּשֶׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וגו'". מה הקשר בין ההשקיה (וַיִּשֶׁק) לנשיקה (וַיִּשֶׁק).

ביארו מורינו הרב שליט"א

לסיבת חיבת חתון שם לבו לגלול את האבן להשקות צאנה, רק למה שהייתה בת אֶחָיו אִמּוֹ, וגם הצאן של לבן אֶחָיו אִמּוֹ, עכ"ל. ובזה מובן כפל ג"פ מדוע כתיב אֶחָיו אִמּוֹ.

וביאור נוסף ביאר האור החיים (פסוק י) וז"ל, טעם אומרו שלשה פעמים "אֶחָיו אִמּוֹ" ללא צורך, ולמד שכל מעשיו היו לצד היותו אֶחָיו אִמּוֹ, ולכבוד אמו. או לצד החשד שי־ראוהו עושה חסד עם רחל והוא איש נכרי, לזה היה מוציא מפיו טעם הדבר, בראותו רחל אמר בראשית בַּת־לֵבָן אֶחָיו אִמּוֹ, הצאן של לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ, ובעת ההשקאה ג"פ, שבזה הסיר מעליו חשד דבר, עכ"ל. ועיין העמק דבר (על אתר). וע"ע רקאנטי (על אתר).

וביאור נוסף ביאר המלבי"ם (על אתר), וז"ל, יספר איך נתלהב יעקב לאהבת הק-

נענה על ראשון ראשון, ומכוחה נבוא לבאר ב"ה את הקשיא השנייה.

כתיב (בראשית כח א - ב) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: קוּם לֶךְ פְּדִינָה אֲרָם בִּיתָה בְּתוֹאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח־לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אֶחָיו אִמְךָ. וכתיב (שם, שם ה) "וַיִּלְךָ פְּדִינָה אֲרָם אֶל־לָבָן בֶּן־בְּתוֹאֵל הָאֲרָמִי אֶחָיו רַבָּה אִם יַעֲקֹב וַעֲשֹׂו". [ועיין רש"י (על אתר), וברמב"ן (שם)]. וכתיב (שם, כט י) "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל בַּת־לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ". ואמרו (שכל טוב, שם) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל בַּת־לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ, "שהראוהו" לו שאמר לו אביו, וקח לך אשה מבנות לבן אחי אִמְךָ. וְאֶת־צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ, מיד חס על ממונו של לבן "קרובו". וכתב האלשיך (על אתר ד"ה ויהי כאשר) וז"ל וַיִּשֶׁק אֶת־צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ, אמר כי לא

רובים ואיך חס על ממונם, ולבל נטעה שנ-
תפעל מרחל באשר הייתה יפת תואר, על זה
אמר כאשר ראה את רחל נתפעל מאשר היא
בַּת-לֵבָן אֶחָי אִמּוֹ, וכן נתפעל מן הצאן בעבור
שהם צֹאן לֵבָן אֶחָי אִמּוֹ, עד שלא נגש אל רחל
כלל, עד שהשקה את הצאן תחילה, וההתפ-
עלות הזו עוררה בו רוח גבורה – וַיִּגַּל אֶת-
הָאֶבֶן וגו'. והיינו מכח שהתפעל ממה שראה
ששייך לֶאֱחָי אִמּוֹ, נעשה לו גבורה זו לגול
את האבן.

וביאור נוסף כתב בבאר מים חיים (על אתר)
וז"ל, יעקב הכיר בה שהיא רחל אף שלא
נאמר לו משום אדם כי רחל היא. הכרת
פניה ענתה בה באור צדקותה להכיר (שהיא)
ממשפחת אמו הצדקת וכו'. גם הצאן שהייתה
רועה אותם הכיר ששל אחי אמו הם, עכ"ל.
וקרוב לכך כתב בפענח רזא (על אתר) וז"ל
זכר בנה לייחס לאחי אמו, ולרמז כי מיד
חשב עליה לקחתה, והרגיש בה שאין לה
לדאוג שלמדה ממעשיהם כמו שלא למדה אמו
(כדלעיל), ושוב אמר וְאֶת-צֹאן לֵבָן אֶחָי אִמּוֹ
אמר כי תכף שת ליבו גם לזאת, שיתכן ויאות
לו לעשות חיל, וכאן בשגם הם של אחי אימו
ביותר מסוגלים לו, עכ"ל, ועיי"ש.

וכעת נבוא לבאר את הקשיא השנייה, שלא
נאמר בַּת-לֵבָן אֶחָי אִמּוֹ סמוך ל"וַיִּשָּׂק יַעֲקֹב
לְרַחֵל וגו'", ומה עניין סמיכות ההשקיה (וַיִּשָּׂק)
לנשיקה (וַיִּשָּׂק). [עיין אור החיים (על אתר)]

אמרו חז"ל (לקח טוב על אתר) וַיִּשָּׂק אֶת-צֹאן
לֵבָן – מלמד שהמים עלו מאליהם ושתו הצאן,
שאין כתיב שעלה ושאב, אלא וַיִּשָּׂק. והוסיפו
במדרש (שכל טוב שם), לא שהיה שואב כדרך
אותם רועי העיר, אלא עלו מימי הבאר לפניו,
והיתה הבאר נובעת ועולה על כל גדותיה
ומימיה נפוצים לכאן ולכאן. והבן, שעצם כך
שהמים עלו לקראתו ואין צורך לשאוב, זהו
מעין זה שנעשה אצל רבקה כאשר פגשה את
אליעזר על הבאר. וזש"כ "וַיִּגַּל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל
פִּי הַבְּאֵר וַיִּשָּׂק אֶת-צֹאן לֵבָן אֶחָי אִמּוֹ", והיינו
כעין שהיה אצל אימו רבקה שהמים עלו לק-
ראתה, כן הכא מכח אימו. אולם כאן היה
תוספת של – "היתה הבאר נובעת ועולה על
גדותיה ומימיה נפוצים לכאן ולכאן", והמים
הגיעו עד פה הצאן. וזהו מעין נשיקה, והבן
מאד. וזה מכח רחל, וזהו אתערותא דלתתא
מצד רחל לנשיקה, ומכח אתערותא זו, נת-
עורר יעקב לנשיקה, ולכן נאמר מיד אחר"כ
"וַיִּשָּׂק יַעֲקֹב לְרַחֵל". וזהו לא מצד שייכות
לאמו, ולכן לא כתיב בַּת-לֵבָן אֶחָי אִמּוֹ. וזו
נשיקה בין יעקב לרחל. ואח"כ בחזרתו לא"י,
היה נשיקה בין עשו ליעקב. כמ"ש (לג, ד)
"וַיִּשָּׂקוּ". וזש"כ (כח, ה) יִלְךָ פְּדֻנָּה אֲרָם אֶל-
לֵבָן בֶּן-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אֶחָי רַבְּקָה – ומכח כך
מכוחה של רבקה נעשה זיווגו של יעקב עם
רחל כנ"ל. ומכוח כך נעשה נשיקה בין עשו
ליעקב, "רַבְּקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו" (שם).